

Младежка безработица

Живка Военкинова

Abstract: Youth Unemployment: *Discussed is the problem of youth unemployment and capacity to cope with it. Presents a number of national initiatives aimed at tackling unemployment mkadite people. Pointed out the fact that the Republic of Bulgaria is a country in the European Union with the greatest unemployment among young people.*

Key words: *youth unemployment, labor market, mobility.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Безработицата е тежък социален проблем, защото обхваща не само възрастното население в страните на Европейския съюз, но и голяма част от младите хора, които са трайно безработни или са застрашени всеки момент да останат без работа. В обществото се шири схващането, че ако си млад и здрав няма да останеш без работа, но на практика това не е така. През последното десетилетия много млади хора се сблъскват с проблемът безработица и произтичащите от нея последствия. Една част остават да се борят и търсят начини за препитание в България, други напускат страната ни за да търсят реализация и по-благоприятни условия за живот в други страни както в Европа така и по целия свят.

ИЗЛОЖЕНИЕ От наблюдението на работната сила /по данни на Националния статистически институт/ през първото шестмесечие на 2013г. заетите младежи от 15 до 24 год. са 163 000, а от 15 до 29 год. са 463,8 хил. В същото време безработните младежи от 15 до 24 г. са 65,9 хил., а от 15 до 29г. са 126,1 хил. Равнището на младежката безработица в България през месец август 2013г. е 28,2% като средно в Европейския съюз е 23%. Най-ниска е младежката безработица в страни като германия /7,7%/, Австрия /8,6%/, Малта /13,3%/, Холандия /11,4%/, Дания /11,5%/, а най-висока е в с страни като Гърция /61,5%/, Испания /56%/, Хърватия /52%/, Италия /40,1%/, Кипър /38,6%/, Словакия /31,8%/ - по данни на Евростат [3, с.1].

Националната инициатива „Работа за млади хора в България“ 2012- 2013г. има ясно разграничени основни направления с комплект от мерки и действия, които са насочени към следното:

- активизиране на безработните младежи;
- достъп до различни канали на информация;
- правилно професионално ориентиране;
- включване в курсове за ограмотяване на тия, които се нуждаят от това;
- обучение по ключови компетенции;
- професионално обучение;
- увеличение на субсидираните работни места;
- възможност за професионално обучение на работното място;
- насърчаване на предприемачеството [3, с.3].

В България държавните институции и социалните партньори реализират националната инициатива „Работа за младите хора в България“. За тази цел към Министерството на труда и социалната политика /МТСП/ е изградено Координационно звено под ръководството на министъра на труда и социалната политика. Участници са зам. министри, социалните партньори и Националното сдружение на общините в България.

Зам. министрите са от следните министерства:

- Министерство на младежта и спорта;
- Министерство на икономиката и енергетиката;
- Министерство на образованието и науката;
- Министерство на околната среда и водите;
- Министерство на земеделието и храните;
- Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията;
- Министерство на културата [3, с.3].

„С цел ограничаване на високата младежка безработица в страната през юли 2013г. бяха приети промени в Закона за насърчване на заетостта /ЗНЗ/ от 42-то Народно събрание, с които се въвеждат нови насърчителни мерки. Наредбата на Чл. 36/а осигурява възможности за гъвкава заетост на непълно работно време на продължително безработни лица до 29год., чрез финансиране на разходите на работодателите за труд. Планирано е в мярката да бъдат включени 300 младежи. Осигурените средства са в размер на 777 600 лева. С новата мярка се подкрепят образованите младежи в прехода към тяхната първа работа” [6, с.2-3].

За младите хора с основно и по-ниско образование, а също и за тия с по-ниско образование мерките са за осигуряване на възможности за обучение под ръководството на наставник на конкретното работно място.

Националната инициатива се изпълнява по следните направления:

- активизиране на млади хора, което включва следното:
 - индивидуално психологическо консултиране;
 - диагностика на индивидуалните характеристики на безработните млади;
 - формиране на социални умения чрез групово консултиране;
- повишаване конкурентно способността на младите хора чрез включване в проекти като:
 - „Шанс за работа 2013” - изпълнява се от МТСП и социалните партньори;
 - „Професионалист” - изпълнява се от КТ „Подкрепа”;
 - „Подобряване на пригодността за заетост на безработните лица, чрез повишени професионални и ключови компетенции” - изпълнява се от Българо- германският център за професионално обучение;
 - „Студентски практики” - изпълнява се от МОН;
 - „Ученически практики” - изпълнява се от МОН;
 - Програма „Младежта в действие” - изпълнява се от Националния център „Европейски младежки програми и инициативи”;
 - програма „Национални младежки инициативи и кампании” и др.
- подкрепа на прехода от образование към заетост, осигуряване на първа работа и повишаване на заетостта чрез:
 - организиране на специализирани трудови борси за младежи и създаване на преки контакти с работодатели;
 - включване в целеви програми;
 - включване в програмата „Старт в кариерата”;
 - включване в проект „Старт в администрацията”;
 - включване в мерките „Създаване на заетост на младежите чрез осигуряване на възможности за стаж”;
 - наемане на безработни младежи с трайни увреждания и военно служещи от социални заведения;
 - „Ново работно място”;
 - Ново начало - от образование към заетост”;
 - „Работа за млади хора в България”;
 - „Старт на кариерата”;
 - инициатива „Създаване на центрове по предприемачество във висшите училища”;

- инициатива „Брадико“;
- мярка „Създаване на стопанства за младите хора“ и др. [3, с.5-18].

Младежката безработица и социалните рискове са най-големите предизвикателства пред, които са изправени Европейските страни, а основният приоритет е борбата за преодоляването им. Въпреки, че Германия е една от страните с най-ниска безработица тя поема инициатива за борба с младежката безработица като заявява, че предвидените средства за тая цел са малко. Действията, които предприема са двустранни споразумения с най-засегнатите страни като Испания и Португалия [3, с.2]. Предвижда се за 2014 г. да бъде одобрен кредит и отпуснат от бюджета на Германската държавна банка за испанския бизнес в размер на 800 000 евро. Целта е да се повишат възможностите за кредитиране на малките и средните предприятия. В борбата се включват и някои големи германски предприятия и фирми, които наемат малък брой испански младежи. Това, като печели много привърженици зад граница е, че германската образователна система е насочена към практиката като един от начините за справяне с младежката безработица. Германският „дуален модел“, т.е. съчетаване на теорията с практиката се възприема от някои страни от Южна Европа, които са в криза. В Испания вече се работи по германския почин и според тях до фундаментална промяна се стига, чрез дуалното обучение [6, с.2].

Според К. Каролева [4, с.1] всеки трети младеж е на трудовата борса. Обезпокояващо е, че при младежите, които са със средно и висше образование расте делът на незаетите като не достигат IT специалисти, инженери и владеещи чужд език. Най-тежко е положението при младежите без образование.

Авторът подчертава, че държавата сама не е в състояние да осигури работа за всички незаети младежи, в помощ трябва да е и частният сектор като инициативата да е от самите млади хора, които не трябва да разчитат на средства изпратени от родителите, които най-често работят зад граница.

С. Комитова [5, с. 254-259] посочва, че е необходимо да се работи за подобряване на мобилността на застрашените от безработица. Авторът разграничава географска мобилност, която е свързана с прехвърлянето на част от работната сила в различни региони, а прехвърлянето на работна сила между различни професии е професионалната мобилност. Тези видове мобилност се наблюдават най-често сред високо образованите социални групи, които по-лесно успяват да се справят с промяната на местожителството и местоработата.

Ограничаването на географската мобилност в България се влияе от следните фактори:

- лоша пътна инфраструктура;
- горива с много висока цена;
- малки населени места.

Професионалната мобилност се ограничава от:

- много ниския дял на хората, които участват във форми на учене през целия живот;
- несъответствие между изискванията на работодателите и уменията на безработните лица.

Професионалната мобилност се насърчава чрез:

- съгласуване между потребностите на пазара на труда и системата на образование и обучение;
- усъвършенстване на уменията и квалификацията на работната сила;
- формиране на ключови компетенции у безработните;
- ранно професионално ориентиране;
- активност и личностно развитие.

Географската мобилност се насърчава чрез използване на програми и схеми и те са:

- „Развитие на човешките ресурси“;
- „По- близо до работата“;
- „На път“.

Изграждането на конкурентен и динамичен пазар е напълно възможно да се постигне, чрез мобилността на труда, като се базира на принципите гъвкавост и сигурност [5, с.259].

М. Бонева [1, с.106-115] разглеждайки проблемите за бедността посочва, че безработицата е един те факторите, които я предизвикват и задълбочават.

Сред държавите членки на Европейския съюз, България е на едно от първите места и факторите, които я обуславят са следните:

- икономическата криза;
- сривът на пазара на труда и продължителната безработица;
- териториалните различия и социално-икономическите неравенства;
- ниско образователно равнище на някои слоеве от обществото;
- демографски процеси с тенденция за намаляване броя на населението и застаряване;
- ограничен достъп до здравни услуги, който е значително повлиян от бедността;
- най- ниски показатели за естествен прираст и най-високи показатели за смъртност в ЕС.

Според М. Бонева [1, с.117] преодоляването на бедността може да се постигне, чрез следното:

- създаване на работни места;
- разширяване системата на застраховане на безработицата;
- подкрепа на доходите на хората;
- пенсионно осигуряване и здравеопазване и др.

К. Добрев [2, с.128] сочи, че професионалната мобилност е част от свободното движение на хора, но тъй като не е достатъчно развита всеки месец остават незаети значителен брой работни места в определени сектори, професии и региони.

Според автора националната агенция по заетостта изпълнява следните цели:

- развива капацитета за посредничество за намиране на работа;
- развитие на политика за превенция за недостатъчността на умения;
- насърчаване на географската и професионалната мобилност на работната сила;
- засилване дейността на пазара на труда;
- устройване на работа в различни сектори.

Способите за набиране на кандидати за работа са вътрешни и външни. Вътрешните способности за попълване на свободните работни места се извършват от човек, който работи в организацията или от външен кандидат и то има следните предимства:

- по- бърза преценка на кандидата;
- по- малък риск;
- собствена информация за кандидата;
- по- ниски разходи при набиране на кадри;
- по- добро мотивиране за работещите и др.

Външните способности са свързани с набиране на работници от външни източници и предимствата му са следните:

- по- ниски разходи за квалификация;
- по- голяма възможност за разнообразие и правилен подбор;
- наемане на хора с нови идеи и знания, и др. [2, с.126-127]

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Заключението, до което достигнахме е, че нивото на младежката безработица е на изключително високо ниво у нас. За преодоляването и е необходимо да се работи върху справяне със стреса от нея, за повишаване на личностната активност и отговорност на незаемите млади хора. От значение е в бъдеще безработните хора да започнат да приемат нормално идеята за една евентуална географска и професионална мобилност при намиране на нови работни места с цел подобряване социалния статус и преодоляване на личната безисходица породена от безработицата и кризата в България.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Бонева, М., Бедността - проблем на сигурността, Сборник научни трудове „Обществени науки, организация, управление и методика на обучението във висшите училища, Шумен, 2014.

[2] Добрев, К., Същност, способности и пътища за набиране на човешки ресурси, Сборник научни трудове „Обществени науки, организация, управление и методика на обучението във висшите училища, Шумен, 2014.

[3] Доклад за изпълнението на Националната инициатива „Работа за младите хора в България- 2013-2014г”.

[4] Каролева, С., Проблемите на младежката безработица, Монитор, С., 2013.

[5] Комитова, С., Подобряване мобилността на застрашените от безработица, състояние и перспективи, Сборник научни трудове

[6] http://kapital.bg/politika_i_ikonomika/sviat/2013/ Берлин поведе борбата с младежката безработица в Европа. Германия предприе действия за ускоряване на борбата с безработицата чрез подписване на двустранни споразумения с най-засегнатите страни, Капитал //Политика и икономика/, С., 2013.

[7] <http://studentskigrad.eu/index.php.ontion-com-content&view-aricle>.
Безработицата причинен анализ.

За контакти:

Доц. д-р Живка Военкинова, Катедра “Социална педагогика”, Шуменски университет “Епископ Константин Преславски”, тел.: 0898854155, e-mail: jivkavo@abv.bg